

ΠΕΤΡΟΥ του Ζ΄ Πάπα και Πατριάρχου Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής

"Χριστιανισμός και Μουσουλμανισμός σε Διάλογο"

Εισήγηση στο 12ο Διεθνές Συνέδριο "Άνθρωποι και Θρησκείες", 31η Αυγούστου, 1998

Ο διάλογος του Χριστιανισμού με το Ισλάμ, θα μπορούσαμε να ισχυρισθούμε, ότι εκπηγάζει απ' αυτή την ουσία του Χριστιανισμού, που είναι η κυρίως θρησκεία του διαλόγου. Ο ίδιος ο Θεός στην Παλαιά Διαθήκη, ως Θεός Δημιουργός, διαλέγεται με τον άνθρωπο (Γεν. 1:28, 17:1-2, Έξοδ. 3:4-6) και του αποκαλύπτει την μοναδικότητα της θείας υπάρξεώς Του (Δευτ. 6:4)' και ο ίδιος Θεός, στην Καινή Διαθήκη, στο πρόσωπο του ενσαρκωθέντος Λόγου του Θεού, αυτοαποκαλύπτεται στον κόσμο (Ιωάνν.1:14), και τον καλεί στην μετάνοια (Μάρκ. 1:15) και σωτηρία (Ιωάνν. 1:13-19).

Μεταξύ των δύο θρησκειών υφίστανται βασικές και ουσιώδεις διαφορές, που δεν μπορούμε να τις παραθεωρήσουμε, αλλά ταυτόχρονα βρίσκουμε πολλά κοινά στοιχεία επί των οποίων μπορούμε να συζητήσουμε. Θέματα όπως περί του ανθρώπου και του κόσμου, και κυρίως ζητήματα της πρακτικής και καθημερινής ζωής, δύνανται να πλαισιώσουν άριστα τον διάλογο μεταξύ Χριστιανισμού και Ισλάμ Η συνύπαρξη, εξ άλλου, των δύο θρησκειών στον ίδιο γεωγραφικό χώρο από τον έβδομο μ.Χ. αιώνα, όπως στην Μέση Ανατολή και Β. Αφρική, θα πρέπει να εμπνέει τον αλληλοσεβασμό και την ειρηνική αποδοχή των θρησκευτικών πεποιθήσεων από τους πιστούς εκάστης θρησκείας.

Ο Χριστιανισμός μέσα από τον διάλογο αποβλέπει στο να γνωρίσει το Ισλάμ, την διδασκαλία, την ιστορία και τις παραδόσεις του, κάτω πάντοτε από το πρίσμα της αλήθειας, της ειλικρινούς αγάπης και του σεβασμού. Σήμερα, περισσότερο από κάθε άλλη εποχή, η κάθε θρησκεία αισθάνεται την εσωτερική ανάγκη για την ανάδειξη της αυθεντικής αυτοσυνειδησίας της μέσα από το σύγχρονο κόσμο. Η διαθρησκειακή συνενόηση και συνεργασία συμβάλλει ουσιαστικά πρώτον, στην απάλειψη του θρησκευτικού φανατισμού, που είναι μία νοσηρά κατάσταση του θρησκείοντος ατόμου. Και δεύτερον, στη συμφιλίωση των λαών και στην επικράτηση των ιδεωδών της ελευθερίας και της ειρήνης στο σύγχρονο κόσμο. Η συνεργασία των δύο θρησκειών στα σύγχρονα προβλήματα του ανθρώπου βοηθεί στην ειρηνική συνύπαρξη και την αμοιβαία κατανόηση.

Οι δύο θρησκείες αποτελούν για τους πιστούς τους δύο ανεξάρτητες πηγές από τις οποίες αντλούν την εσωτερική εκείνη δύναμη για να ακολουθήσουν και να αναπτύξουν μία πνευματική ζωή. Βάση αυτής της αρχής, η κάθε μία διεκδικεί την αυτάρκεια της στην αντιμετώπιση οποιουδήποτε θεωρητικού ή πρακτικού προβλήματος των πιστών τους.

Οι διάφορες φυλετικές και θρησκευτικές διακρίσεις σε βάρος της μιάς ή της άλλης θρησκευτικής κοινότητας, δυστυχώς, ερεθίζουν πολλές φορές τα πνεύματα και επαναφέρουν τις οδυνηρές αναμνήσεις του παρελθόντος με αποτέλεσμα αμφότεροι να διαπνέονται από σοβαρές επιφυλάξεις ως προς τη δυνατότητα προσέγγισης ή ειρηνικής συμβίωσης χριστιανών και μουσουλμάνων.

Ο θρησκευτικός φανατισμός, μόνον επιπρόσθετα κοινωνικά και θρησκευτικά προβλήματα μπορεί να προξενήσει σ' ένα λαό που κυριαρχείται από αυτόν. Οι θρησκευτικές αντιπαραθέσεις και συγκρούσεις είναι καρποί αυτού του νοσηρού θρησκευτικού φαινομένου. Ο χριστιανικός και ο μουσουλμανικός κόσμος έχουν την υποχρέωση να στρέψουν την προσοχή τους προς το μέλλον, ώστε να μπορέσουν να ενσαρκώσουν το όραμα της ειρήνης του Θεού επάνω στη γη.

Διερωτάται, λοιπόν κανείς, ποιό είναι το στοιχείο εκείνο που λείπει, ώστε, ενώ η ειρηνική συνύπαρξη των πιστών των δύο θρησκειών να είναι δυνατή για μεγάλες χρονικές περιόδους, η οποιαδήποτε περιστασιακή πολιτική ένταση να πυροδοτεί αιφνίδια την έκρηξη μιας θρησκευτικής μισαλλοδοξίας; Σ' αυτό ακριβώς το σημείο μπορεί και έχει την δυνατότητα να βοηθήσει ο διάλογος του Χριστιανισμού με το Ισλάμ, δηλαδή στο να μεταφέρουν την ειρήνη του ουρανού στη γη, για να διαφυλάξουν την ιερότητα της ζωής και την αξιοπρέπεια του ανθρώπου. Οι θρησκείες δεν επιβάλλουν την ειρήνη, αλλά αναδεικνύουν τον άνθρωπο της ειρήνης με τήν προσαρμογή της αποστολής τους στις απαιτήσεις των καιρών.

Ελπιδοφόρος και καρποφόρος θα είναι ο διάλογος που θα βασίζεται όχι μόνον επί θεολογικών ζητημάτων, αλλά και σε θέματα που απασχολούν την παγκόσμια κοινότητα. Η εκκοσμίκευση, το απρόσωπο της κοινωνίας, η καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος, η παγκόσμια δικαιοσύνη και ειρήνη, η πείνα, η πτώχεια, η πυρηνική απειλή κ.ά.π. είναι θέματα που αγγίζουν την ψυχή του πονεμένου ανθρώπου της εποχής μας. Ο κόσμος έχει κουρασθεί από τους θρησκευτικούς διαξιφισμούς.

Ας μη ξεχνάμε, ότι πολλές τοπικές Εκκλησίες, όπως τα τρία παλαιόφατα Ελληνορθόδοξα Ορθόδοξα Πατριαρχεία της Ανατολής (Κωνσταντινουπόλεως, Αλεξανδρείας, και Αντιοχείας), ζουν και σήμερα, μέσα στον Ισλαμικό κόσμο. Οι ορθόδοξοι εκεί συνυπάρχουν κατά κανόνα επιζητώντας το διάλογο. Ο οποιοσδήποτε διάλογος προϋποθέτει ελευθερία, ισότητα στη θεωρητική αναμέτρηση, προϋποθέσεις που κατά κανόνα υπάρχουν.

Στον ανατολικό χριστιανισμό παρατηρείται μία στάση σεβασμού για τις θρησκευτικές εμπειρίες των άλλων ανθρώπων, μία ανεκτικότητα και κατανόηση. Βασική θεολογική πεποίθηση παρέμεινε ότι η "κλίση" και η "λαχτάρα για το Θεό" καθοδηγούν όλους τους ανθρώπους. Ο άνθρωπος και μετά την πτώση του παραμένει λήπτης της θεϊκής παρουσίας. Ο Απόστολος Παύλος διακήρυξε λέγοντας, "Εποίησέ τε εξ ενός αίματος παν έθνος ανθρώπων κατοικείν επί παν το πρόσωπον της γης ... ζητείν τον Κύριον, ει άρα γε ψηλαφήσειαν αυτόν και εύροιεν, και γε ου μακράν από εκάστου ημών υπάρχοντα" (Πράξ. 17:26-27). Οι θρησκευτικές εμπειρίες, λοιπόν, δεν αντιπροσωπεύουν μόνο μία επίμονη κίνηση του ανθρώπου προς την υψηλότερη πραγματικότητα, αλλά επιπλέον και μία απορρόφηση ακτίνων της θεϊκής ακτινοβολίας μέσα σ' αυτό τον κόσμο.

Για το Ελληνορθόδοξο Πατριαρχείο της Αλεξανδρείας, που για δέκα τρεις ολόκληρους αιώνες ζει μέσα στην φιλόξενη Αίγυπτο, ο διάλογος με τον Ισλαμικό κόσμο έχει ιδιαίτερη και ζωτική σημασία. Το Ισλάμ είναι ο άμεσος γείτονάς μας και το Πατριαρχείο δεν είναι ξένο προς αυτό. Η Αλεξάνδρεια, ο χώρος μέσα στο οποίο ιδρύθηκε το παλαιόφατο Πατριαρχείο από τον Απόστολο και Ευαγγελιστή Μάρκο δεν είναι ξένη προς τη Δύση ή την Ανατολή, γιατί είναι ελληνικός χώρος μέσα από τον οποίο διοχετεύθηκε ο ελληνικός πολιτισμός και οι θεολογικές σκέψεις των Πατέρων της Εκκλησίας. Η συνάντηση, λοιπόν, η συνύπαρξη, και η δημιουργική σύνθεση του δευτερόθρονου Πατριαρχείου με τους πολιτισμούς της Ανατολής εισχωρεί βαθιά στο παρελθόν.

Βέβαια, για αιώνες ένα ζωντανό κομμάτι της Ορθοδοξίας έζησε με ποικίλες εμπειρίες μέσα στην περιοχή της ισλαμικής επικρατείας αλλ' όχι πολλές φορές σαν ισότιμο μέλος της. Ωστόσο, παρά τις δυσμενείς κατά καιρούς ιστορικές συνθήκες, τις αντιπαραθέσεις και τις παρανοήσεις, οι δεσμοί δεν έπαυσαν να υπάρχουν από την αρχή. Αυτή λοιπόν η γόνιμη πνευματική κοινωνία ανάμεσα στον ελληνικό και τον αραβικό κόσμο, ανάμεσα στο χριστιανικό και στον ισλαμικό πολιτισμό, είναι ένας διάλογος αιώνων που φώτισε και ωφέλησε τους λαούς της Ανατολής και της Δύσης.

Επομένως ο διάλογος είναι μία αναγκαιότητα και η μόνη αποδεκτή εναλλακτική λύση στο να προσεγγίσουν οι δύο θρησκείες η μία την άλλη. Κοινή επιθυμία είναι να παραμεριστούν οι πολλές παρανοήσεις και προκαταλήψεις, που επιβαρύνουν μέχρι τις μέρες μας την κοινή τους ιστορία. Πρέπει να καλλιεργήσουν την αμοιβαία εμπιστοσύνη, ώστε να επιτευχθεί η βαθύτερη κατανόηση και η σταδιακή προσέγγιση των μερών. Η υπέρβαση ενός παρελθόντος και ενός παρόντος γεμάτων αποξένωση, αντιπαραθέση, εχθρότητα και μίσος θεωρείται αναγκαιοτάτη. Οι υπεύθυνοι του διαλόγου πρέπει να επιδιώκουν κοινές προσπάθειες για τη λύση των κοινών προβλημάτων του κόσμου μας, την ανοικοδόμηση μιάς ανθρώπινης, δίκαιης και αδελφικής κοινωνίας.

Με την επίγνωση της κοινής ευθύνης, χριστιανοί και μουσουλμάνοι έχουν υποχρέωση να σεβασθούν απόλυτα τις θρησκευτικές πεποιθήσεις εκάστης και να ξεπεράσουν την αντιπαλότητά τους. Ωφείλουν να επιδιώκουν τη μεταξύ τους αλληλεγγύη και να συμβάλλουν στη λύση των προβλημάτων του κόσμου, που είναι ο κοινός χώρος όλων των λαών της γης μέσα στον οποίον καλούμεθα να λατρεύσουμε τον Έναν Αλήθινό Θεόν.